

SUSIKKO

METSÄHISTORIAN SEURAN JÄSENLEHTI 2/2015

**Tervetuloa seuran retkeilylle Ahvenanmaalle 18.–20.9.2015
Ilmoittaudu mukaan 15.6.2015 mennessä**

SUSIKKO 2 / 2015

Ajankohtaista	3
Kesän korvalla	3
Lähtisitkö kanssani... Punkaharjulle?	4
Ajan ehdoilla, ajan keinoin	5
Uusi hallitus esittäytyy	7
Metsähallituksen kulttuuriperintöinventointi loppusuoralla	11
Retkeilyt ja seminaarit	13
Metsähistorian seuran opintoretki Ahvenanmaalle	13
Pohjoismainen metsähistoriakonferenssi Norjassa	16
Metsä tekee hyvää	16
Artikkelit	
Verlan puuhiomo ja pahvitehdas – suojelehanke	17
Julkaisut	19
Tietoa ja tuumiskeluja tulesta	19
Kun Suomi oli Ruotsi	20
Uudet kirjat ja artikkelit	21

Susikko

Metsähistorian Seura ry:n jäsentiedote
2/2015

<http://www.metsahistoria.fi>
[seura\(at\)metsahistoria.fi](mailto:seura(at)metsahistoria.fi)

ISSN-L 1799-0750
ISSN 1799-0750

Julkaisija: Metsähistorian Seura ry
Ilmestyminen: kolme kertaa vuodessa
Toimituskunta: Maija Kovanen (päätoimittaja), Jaana Laine,
Risto Hyvärinen
Taitto: Sami Karppinen

Susikossa julkaistaan metsähistoriaan liittyviä tekstejä ja kuvia. Tekstiehdotuksia voi lähettää seuran osoitteeseen majjak.kovanen@gmail.com. Tekstin kirjoittamisessa on noudatettava kirjoitusohjeita, jotka ovat seuran kotisivuilla <http://www.metsahistoria.fi/julkaisut/susikko>.

Etukannen kuva: Metsänhoitaja Torsten Rancken vanhan tammen vieressä, Tammissaari 1968. Kuvaaja Max. Hagman / Lusto / Max Hagmanin kokoelma.
Takakannen kuva: Pyhän Henrikin tammi Lapilan saarella, nykyisessä Naantalissa. Lähde: Väinö Wallin (Voionmaa): Varsinais-Suomi ja Ahvenanmaa, 1901.

Puheenjohtaja Tapani Tasanen
Myllypurontie 19, 63900 Myllymäki
p. 040-830 4132, [tapani.tasanen\(at\)seamk.fi](mailto:tapani.tasanen(at)seamk.fi)
Varapuheenjohtaja Antti Koskimäki

Muut hallituksen jäsenet:
Risto Hyvärinen
Pirkko Kivinen
Maija Kovanen
Helkamari Knaapi
Pekka T. Rajala
Heikki Roiko-Jokela
Anna-Leena Simula

Taloudenhoitaja RT Safir Oy
Kalliomäentie 18, 57600 Savonlinna
p. 050-352 6647

AJANKOHTAISTA

Kesän korvalla

Metsähistorialla menee hyvin, vaikka maailman meno muuten on hämmentävää ja kotimaan talousahdinkoon ei tunnu parannuskeinoja hevillä löytyvän. Tätä nykyä Suomessa sekä kirjoitetaan että tehdään metsähistoriaa oikein olan takaa. Uusia kirjoja, artikkeleita ja muita kirjoituksia ilmestyy sellaista tahtia, että niitä on oikein jonossa Susikon arvostelupalstalle. Samanlainen kehitys näyttää olevan menossa myös muissa Pohjoismaissa. Metsähistorian Seura seuraa tilannetta ja pyrkii tarjoamaan sopivan foorumin sekä tieteellisten artikkelien että muiden metsähistoriallisten kirjoitusten laatijoille. Edellisen ryhmän ohjaamme sähköiseksi julkaisuksi muuttuvaan Vuosilustoon ja jälkimmäistä varten on tarjolla tämä jäsenlehtemme. Tulevien Susikkojen rakenne ja ilme muuttuvat kirjoitusten lisääntymisen myötä. Jos kaikki tarjolle tulevat hengentuotteet eivät näihin julkaisuihin mahdu, otamme seuran verkkosivut avuksi. Kirjankustantajaksi seura ei aio ryhtyä, mutta olemme vakavasti huolissamme metsäkirjallisuuden kustantajien vähenemisestä ja välitämme kirjoittajille tietoa tarjolla olevista vaihtoehdoista.

Mainitsemaani metsähistorian tekemistä en aio ryhtyä tarkemmin arvioimaan. Jääköön tämä tehtävä tulevien metsähistorioitsijoiden tehtäväksi. Sen verran tohdin kuitenkin sanoa, että paljon puhutun ja hiukan epämääräisen murroksen tilalle on astumassa selkeä määrätietoisien tekemisen meininki. Metsälainsäädäntöä ja alan julkisia organisaatioita on uudistettu näin perusteellisesti viimeksi 1920-luvun lopulla. Vireillä ja

tekeillä oleva metsäteollisuuden tuotantokapasiteetin laajentaminen kaikkine vaikutuksineen on harvinaista herkkua sekin. Vertailukohtaksi sopii II maailmansodan jälkeinen ”Puulla parempiin päiviin” -vaihe. Metsäenergian tuotannon ja käytön kehitysaskel tihenevät ja pitenevät niin ikään. Kokonaisuuteen liittyy toki varjopuoliakin. Ikävin niistä on metsäsektorin työpaikkojen väheneminen automaation ja tiedonsiirron nopean kehityksen myötä. Euroopan Unioni pyrkii parhaansa mukaan lievittämään tätä ongelmaa ja luomaan kehittämisohjelmillaan uusia työpaikkoja maaseudulle sekä edistämään työvoiman liikkumista jäsenmaissaan. Näistä kaikista kehitysaskelista saamme lähivuosikymmeninä lukea tulevien metsähistorian tutkijoiden teräviä analyyseja. Kaikille teille, jotka aiotte joskus tästä ajasta kirjoittaa, korostan jatkuvan tiedon tallentamisen tärkeyttä. Kaikki mahdollinen tieto, tunteista numeroihin ja päiväkirjoista tilinpäätöksiin, on vuosikymmenten päästä korvaamattoman arvokasta.

Tästä Susikon ”niteestä” löydätte kohokohdat seuran tapahtumista kevätkaudella, mm. vuosikokouksen tärkeimmät päätökset ja tiivistelmän vuosikokouksesitelmästä. Tulevista tapahtumista nostan esiin syyskuussa järjestettävän Ahvenanmaan ja Turunmaan saariston retken. Sen yksityiskohtia hiotaan vielä, mutta kokonaisuus varmasti hahmottuu esittelytekstistämme. Jos toimitte nopeasti, ehditte vielä vaikuttaa retken kohteisiin. Aiheeseen liittyviä esitelmiä otamme mielellämme ohjelmaan.

Aurinkoista kesää metsähistorian harrastajille!

Tapani Tasanen

Lähtisitkö kanssani ... Punkaharjulle?

Metku – Metsäkulttuuripäivät Lusto – Suomen Metsämuseossa 12.–14.6.2015

Luston Metku-Metsäkulttuuripäivät järjestetään perinteiseen tapaan viikkoa ennen juhannusta Punkaharjulla.

Tapahtumarikas metsäkulttuuriviikonloppu tarjoaa aitoja elämyksiä ja leppoisaa yhdessäoloa kaikille metsän ystäville.

Tulevan kesän Metsäkulttuuripäivien teemana on Metsä tekee hyvää!

Pave Maijanen, Kai Lehtinen & Heikki Rantanen metsäkulttuurin superviikonlopussa

Metku-vieraita saapuu viihdyttämään tunnelmallisista Suomi-iskelmistään tunnettu, ja Iskelmä Finlandialla vuonna 2012 palkittu muusikko Pave Maijanen. Mies ja kitara konseptilla keikkaileva Maijanen on laulanut itsensä suomalaisten sydämiin, ja hänen lukuisat hittinsä tuntevat jo useat sukupolvet.

Havukka-ahon ajattelijana ja Raidina tunnetuksi tullut Kai Lehtinen tarinoi yhdessä näyttelijä Heikki Rantasen kanssa Metkun rakovalkealla. Kairan kulkijoiden erätarinoita ja elämän pohdintoja kuullaan musiikin ja huumorin ryydittämänä, henkevästi ja hersyvästi. Tervetuloa tulille!

Luston Metsäkulttuuripäivät tarjoavat jälleen monenlaista nähtävää ja koettavaa koko perheelle. Kuva Lusto / Timo Kilpeläinen.

Ohjelmaa metsänomistajille, metsäalan ammattilaisille, perheille ja eri alojen harrastajille

Metsä tekee hyvää! -teema näkyy Metku-ohjelmassa monin tavoin. Kunto kohoaa metsäpoluilla samoillessa, ja luonnossa kulkiessaan ihminen rentoutuu ja rauhoittuu, joten miltä kuulostaisi retki puulajipuistoon pyöräillen tai sauvakävellessä? Tai Metku-päivän aloitus metsäjumballa? Luston metsän siimekseen rakentuu myös hyvää tekevä paljasjalkapolku.

Metsäisiä perinteitä Metkussa on esillä monien työnäytösten muodossa, ja Luston lammen tukkilaisnäytökset henkivät entisajan savottatunnelmaa. Suomen parhaat moottorisahurit ottavat mittaa toisistaan lauantaina 13.6. Moottorisahauksen SM-kilpailuissa. Metkun yhteydessä järjestetään myös moottorisahakeräilijöiden kansainvälinen kokoontuminen.

Lusto kentälle pystytettävältä Metsätorilta saat metsäalan ajankohtaisimman tiedon, parhaat palvelut ja metsäiset tuotteet. Harrastetorilla puolestaan esittäytyvät eri alojen harrastajat sekä paikalliset toimijat. Näytteilleasettajia mahtuu vielä mukaan sekä Metsä- että harrastetorille. Lapsille on luvassa omia metkuja!

Luston on järjestänyt Metku-Metsäkulttuuripäiviä vuodesta 2005; sitä ennen Luston metsäinen kestä tapahtuma kulki nimellä Lusto Metsäpäivät. Leppoisasta tunnelmastaan tunnettuun Metkuun odotetaan n. 5 000 kävijää. Tapahtuma on avoinna päivittäin klo 10–16. Tapahtumakentälle on vapaa pääsy. Luston näyttelyihin näyttelylipun hinnalla. Tarkempi ohjelma valmistuu kevään aikana.

Tervetuloa mukaan Metkuun!

Helkamari Knaapi
LUSTO – Suomen Metsämuseo

Ajan ehdoilla, ajan keinoin

Metsähistorian Seuran vuosikokous pidettiin Tieteiden talossa Helsingissä 26.3.2015. Kokoukseen osallistui 20 yhdistyksen jäsentä. Kokouksen avasi seuran puheenjohtaja Tapani Tasanen palauttaen muun muassa mieliin Seuran vuonna 2014 olleen juhluvuoden pääasiat. Kokouksen puheenjohtajaksi valittiin seuran kunniajäsen Markku Rauhalahi.

Edellisen vuoden toimintaa kertailtiin tärkeimmiltä osiltaan. Taloudellisen tuloksen todettiin päättyneen hyvin lähelle nollatulosta, joka oli tavoitteena. Tulos oli yli kaksi tuhatta euroa edellisvuotta parempi. Taseen loppusumma vuoden 2014 lopussa oli noin 15 000 euroa. Hallitukselle ja muille vastuullisille myönnettiin vastuuvapaus.

Seuran vuosi 2015

Kuluvan vuoden toimintasuunnitelmaan ja talousarvioon keskityttiin seuraavaksi. Erityisesti keskityttiin seuran tiedonvälitykseen. Muutos sähköiseen aikaan näkyy parhaiten Metsähistorian Seuran ja Luston yhteisessä Vuosilustojulkaisussa. Seuraavaksi ilmestävä Vuosilusto 11 tehdään verkkojulkaisuksi sekä kustannussyistä että tiedon välittämisen tehostamiseksi. Kirjaksikin Vuosilustoa painetaan ja se on myyntituotteena Lustossa. Vuosilusto täyttää tieteellisen julkaisun mitat. Toisaalta jäsenlehti Susikkoon panostetaan lisäämällä laajuutta ja kirjoittajakuntaa.

Seuran toiminnan merkittävän rahoittajan, Metsämiesten Säätiön edustaja Ilari Pirttilä tiivistä kehityksen seuraavasti: ”Metsähistorian Seura elää ajassa, mutta ajan ehdoilla ja ajan keinoin. On hyvä, että halutaan uudistaa toimintaa, ei pelkää haeta ratkaisuja rahan keinoin.”

Seuran hallitus

Metsähistorian Seuran hallituksen puheenjohtajaksi valittiin Tapani Tasanen. Tämä on hänen viides vuotensa puheenjohtajana. Hallituksen jäsenistä olivat erovuorossa Pirkko Kivinen, Jaana Laine, Pekka Laurila ja Heikki Roiko-Jokela.

Kivinen ja Roiko-Jokela valittiin jatkamaan hallituksessa seuraavan kaksivuotiskauden. Laine ja Laurila olivat ilmoittaneet, että he eivät ole enää halukkaita jatkamaan hallituksessa. Heidän tilalleen valittiin hallitukseen kaksivuotiskaudeksi Pekka T. Rajala ja Anna-Leena Simula. Hallituksessa jatkavat vuoden päästä erovuorossa olevat Risto Hyvärinen, Helkamari Knaapi, Antti Koskimäki ja Maija Kovanen. Jaakko Punkari ja Antti Sipilä valittiin seuran toiminnantarkastajiksi ja heille varamieheksi valittiin Esko Pakkanen ja Mikko Rysä.

Maija Kovanen selosti metsäalan panosta Suomen satavuotisjuhluvuoden vietossa. Koordinaattorina tässä on Suomen Metsäyhdistys, joka on aloittanut valmistautumisen tehtävään. Toimintaa suunnittelemaan ja vauhdittamaan nimetään ohjausryhmä ja viestintäryhmä. Metsäalan toiminnan ja viestintän tueksi laaditaan muun muassa aineistopankki.

Yläkuva: Metsähallituksen Jouni Taivainen kertoi kulttuuriperintökohteiden inventoinnista. Kuva: Markku Rauhalahi
Alakuva: Vuosikokoukseen osallistui 20 jäsentä. Kuva: Risto Hyvärinen

Ansioplaketti Pekka Kivelälle

Kokousasioiden jälkeen kokouksessa oli juhlahetki, kun lehdistöneuvos Pekka Kivelälle luovutettiin Metsähistorian Seuran ansioplaketti. Tapani Tasanen esitti Kivelän ansiot Helkamari Knaapin laatimasta tiivistelmästä seuraavasti:

”Lehdistöneuvos Pekka Kivelä on tehnyt yli neljän vuosikymmenen mittaisen vaikuttavan uran metsälalla organisaatio- ja yhteisöviestinnän tienäyttäjänä ja on itsekin metsä- ja luontoihmisenä mitä suurimmassa määrin elävää metsähistoriaa.

Hän aloitti uransa G.A. Serlachius Oy:ssä. Kuorevesi-Mänttä-Vilppula lehden päätoimittajuuden aikana lehti saavutti kahdesti maan parhaan paikallislehden arvon. Vuonna 1983 Kivelä siirtyi vastaamaan Oy Metsä-Botnia Ab:n Äänekosken sellutehtaan viestinnästä. Pörssiyhtiö Metsä-Serla Oy:n viestintäjohtajaksi hänet nimitettiin vuonna 1987 ja Metsäliitto-Yhtymän viestintä- ja yhteiskuntasuhdejohtajaksi hänet nimitettiin 1995.

Hän oli ensimmäisiä, joka lähti panostamaan muun muassa ympäristöviestintään sekä sijoittajasuhteisiin ja monessa hankkeessa hän oli taustavaikuttajana. Yhtenä esimerkkinä voidaan nostaa esiin hänen osallistumisensa metsä- ja luonnonhoidon ohjeistuksen ideointiin Metsämännut Oy:n metsänhoitohenkilöstön tukena. Merkittävin tämän yhteistyön tulos oli 1980-90 -lukujen taitteessa kehitetty Tavoitemetsä-teoria toimenpideohjeistuksineen, joka sai laajan suosion niin metsä- ja luonnonsuojeluväenkin piirissä kautta maan.

Hänen erityisiä kiinnostuksen kohteitaan urheiluhistorian rinnalla ovat aina olleet metsähistoria ja metsäkulttuuri. Jo työuran aikana Kivelälle oli lukuisia luottamustehtäviä, muun muassa Metsäsäätiön hallituksessa. Voidaan sanoa, että Metsämuseo Lustonkaan laajennusta ei olisi nyky muodossaan saatu toteutettua ilman silloisen Metsämuseosäätiön puheenjohtajan vahvaa panosta.

Eläkepäivinä hänellä onkin ollut aikaa keskittyä muun muassa historiikkien kirjoittamiseen ja näin humanin ja laajakatseisen metsätaloustieteen jo 80-luvulla Mäntän Patruuna -aiheisesta

Vuosikokouksessa luovutettiin Seuran ansioplaketti lehdistöneuvos Pekka Kivelälle. Kuva: Markku Rauhalahi.

näytelmästä alkanut kirjallinen ura on saanut jatkoa. Nykyisin hän on myös Suomen Tietokirjailijat ry:n jäsen ja jatkaa työtään monimuotoisen kansallisen kulttuurin, kulttuuriympäristön ja luontoarvojen edistämiseen sekä tieteen ja taiteen saavutusten tunnetuksi tekemiseksi Kaustisen Kulttuuri Oy:n hallituksen puheenjohtajana.”

Antti Koskimäki

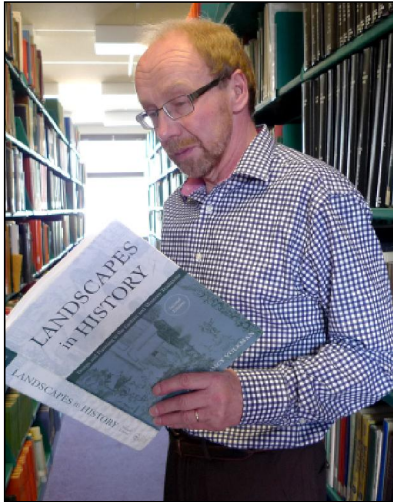

Jaana Lainetta kiitettiin hänen pitkästä työstään Seuran hallituksessa. Kuva: Risto Hyvärinen.

Uusi hallitus esittäytyy

Hallituksen jäsenet vastasivat seuraaviin kolmeen kysymykseen:

1. Kerro taustastasi.
2. Mikä sinua kiinnostaa metsähistoriassa?
3. Miten näet oman roolisi hallituksessa?

Tapani Tasanen, puheenjohtaja

1. Kiinnostukseni metsähistoriaa kohtaan alkoi jo 1970-luvun puolivälissä. Harrasteeksi ja tärkeimmäksi tutkimusalakseni metsähistoria nousi väitöskirjaa tehdessäni. Seuran hallituksessa olen ollut mukana vuodesta 2010 ja puheenjohtaja vuodesta 2011 lähtien. Työskentelen Seinäjoen ammattikorkeakoulussa tutkijayliopettajana – sukuloon opetuksen ja projektien välillä.

2. Olen kaikkiruokainen metsähistorian harrastaja. Minua kiinnostavat metsien kehitys ja käyttö sekä merkitys kansantaloudelle ja yhteiskunnalle aina esihistorialliselta ajalta nykyaikaan, sekä kotimaassa että ulkomailla. Eläkkeelle päästyäni tarkoitukseni on jatkaa metsänhoidon historian kirjoittamista.

3. Puheenjohtajana koetan olla kannustaja, koossa pitäjä ja suunnannäyttävä, mutta byrokraatiaan ja arkirutiineihin tässäkin hommassa tahtoo aika kulua. Puheenjohtajan tehtävät luovutan seuraajalle ensi vuosikokouksessa, mutta seuran retkeilyillä ja tilaisuuksissa tulen viihtymään edelleen.

Antti Koskimäki, varapuheenjohtaja

1. Olen 62-vuotias metsänhoitaja ja valmistuin metsänhoitajaksi vuonna 1976. Työskentelen Suomen metsäkeskuksessa ja olen toiminut sen ja sen edeltäjien palveluksessa nyt jo yli 30 vuotta. Viiden vuoden jakson työskentelin Tapiossa.

2. Metsähistoriassa en osaa nimetä aluetta, joka olisi erityisen mielenkiinnon kohteena vaan kaikki kiinnostaa. Yhä kiinnostavammaksi tuntuvat kuitenkin nousevan ihmisten toiminta ja henkilöhistoriat.

3. Kävisikö toimenkuvaksi yleismies? Ominta alaa on järkeily sekä asioiden – pienempien ja isompien tarpeen mukaan – järjestely ja toimeenpano.

Risto Hyvärinen

1. Työurallani toimin metsänhoitoyhdistyksissä ja Metsämiesten Säätiön asiamiehenä, josta siirryin eläkkeelle vuonna 2009. Erilaiset yhteiskunnalliset asiat ovat aina kiinnostaneet ja olenkin tullut valituksi erilaisiin luottamustoimiin.

2. Olen saanut seurata metsäalaa sekä ruohonjuuritasolta että myös valtakunnallisesti - metsällisiä kokemuksia on tarttunut melko laajasti mukaan. Vanhemmiten huomaa, miten tärkeää on tuntee myös oman toimialansa historia, ilman vahvoja juuria puukin voi huonosti.

3. Monien työtehtävien ja luottamustoimien kokemuspiirin kautta uskoisin, että pystyn osaltani vaikuttamaan seuran toimintaan ja päätösten tekoon. Talousasiat ovat aina kiinnostaneet minua, joihin asioihin olen saanut paneutua syvällisemmin myös Seuran toiminnassa.

Pirkko Kivinen

1. Olen koulutukseltani metsänhoitaja ja opinnot suoritin Helsingin yliopistossa. Työurallani olen toiminut metsäalan ammatillisen koulutuksen ja ammattikorkeakoulun lehtorina sekä kansainvälisyysasiain koordinaattorina Tuomarniemen metsäoppilaitoksella Ähtärissä ja Seinäjoen ammattikorkeakoululla.

2. Kiinnostus historiaan kodin peruja, mutta myös partioharrastus nuorena, alan opinnot sekä työ metsäalalla ovat innostaneet metsäisen menneisyyden poluille.

3. Seuran hallituksen jäsenyys antaa monia vaihtoehtoja työskennellä ja kehittää toimintaa jäsenkunnan hyväksi mm. erilaisten tapahtumien järjestämisessä yhdessä. Kansainvälisiä kokemuksia ja suhteita vuosien varrelta hyödynnän mielelläni seuran toiminnan kehittämisessä.

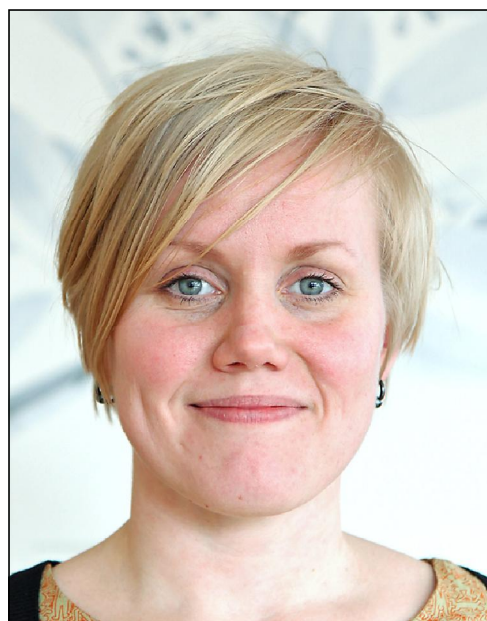

Helkamari Knaapi

1. Koulutukseltani olen KTM Tampereen yliopistosta. Lustossa olen ollut vuodesta 2005 ja viimeiset kahdeksan vuotta museonjohtajana.

2. Metsien käytön historia on laajalti kiinnostava aihepiiri – mm. suomalaisten erilaiset metsäsuhteet ja niiden muutos vuosikymmenten saatossa, metsä ja luonto eri alojen taiteilijoiden ja käsityöläisten innottajana kiehtovat. Metsänomistajana ja erikoispuiden kasvatuksen sekä puurakentamisen harrastajana myös erilaiset metsänhoito-opit ja puun käyttökohteet kiinnostavat.

3. Hallituksessa varmistan, että tieto kulkee ja monipuolinen yhteistyö jatkuu Seuran ja Luston välillä. Tuon myös museo- ja matkailualan ammattilaisen näkökulmaa hallitustyöhön ja pyrin omalta osaltani vaalimaan metsäkulttuurin elinvoimaisuutta.

Maija Kovanen

1. Olen valmistunut metsänhoitajaksi Helsingin yliopistosta ja tällä hetkellä toimin nuorisoviestinnän suunnittelijana Suomen Metsäyhdistyksessä. Sitä ennen olin useamman vuoden töissä metsätieteiden laitoksella Helsingin yliopistossa.

2. Minua kiinnostaa mikä merkitys metsillä on ollut ihmisten elämässä kautta aikain – etenkin Suomessa ja pohjoismaissa.

3. Tällä hetkellä hoidan osaa sihteerin tehtävistä ja päivitän myös seuran verkkosivuja.

Pekka Rajala

1. Olen koulutukseltani metsänhoitaja ja työuraa on kohta takana 38 vuotta: olen toiminut metsäalan opettajana ja koulutusasiantuntijana, metsäkonsulttina sekä teollisuuden puunhankinnan tehtävissä ja nykyisin työskentelen Stora Enso Metsän kehitysjohtajana
2. Olen tehnyt jo pitkän työuran ja alan olla kohta muisteluiässä. Olen innokas sukututkija ja paikallishistorian harrastaja – esivanhempieni joukossa on useita metsämiehiä.
3. Olen työurani aikana kerännyt työnantajani Stora Enson ja sen edeltäjäyhtiöiden metsäperinnettä ja olen valmis jakamaan Gutzeitin miesten kulttuuriperintöä laajemminkin.

Anna-Leena Simula

1. Olen jäänyt äskettäin eläkkeelle metsäalan konsulttiyrityksestä Indufor Oy:stä. Kansainvälisyydellä on ollut merkittävä rooli työurallani ja viime vuosina toimin pääsääntöisesti Itä-Afrikan maissa.
2. Mielestäni nykyisyyttä ei voi ymmärtää ilman, että tietää miten asiat ovat olleet ja kehittyneet menneinä päivinä. Metsähistoriassa kiinnostaa etenkin se, miten organisaatiot ovat kehittyneet, kenellä on ollut valta ja taloudelliset resurssit, milloisten perustekijöiden varaan kaikki on rakentunut ja miten haasteet on selätetty.
3. Minua kiinnostaa metsähistorian roolin ja merkityksen edistäminen. Myös metsäsektorin tutkimuksen seuraaminen on tärkeää.

Heikki Roiko-Jokela

1. Olen dosentti ja toimin yliopistotutkijana historian ja etnologian laitoksella Jyväskylän opistossa.
2. Metsähistoriassa kiinnostaa metsän merkitys yksilölle, yhteisölle ja yhteiskunnalle pitkällä aikavälillä.
3. Olen mukana tieteellisten seminaarien järjestelyissä ja Vuosiluston toimittamisessa.

Metsähallituksen kulttuuriperintöinventointihanke loppusuoralla

Metsähallituksen arkeologit ovat vuosien saatossa inventoineet sekä suojelualueita että talousmetsiä. Kulttuuriperintöinventoinnit alkoivat suojelualueilla vuonna 2006 ja talousmetsissä vuonna 2008. Kansallinen metsäohjelma asetti tavoitteen, jonka mukaan valtion metsien kulttuuriperintö tulee inventoida vuoteen 2015 mennessä ja yksityismetsissä inventoinnit on aloitettava. Tavoitteen toteuttamiseksi Metsähallitus aloitti kulttuuriperintöinventoinnit valtion talousmetsissä vuonna 2010. Näin käynnistyi maamme laajin yksittäinen kulttuuriperintöinventointihanke, joka Metsähallituksessa tunnetaan nimellä KMO kulttuuriperintöinventointi.

Nyt kuusivuotinen hankkeemme on päättymässä ja tulevan kesän jälkeen kaikki Metsähallituksen hallinnoimat talousmetsät sekä noin kymmenen prosenttia kitu- ja joutomaista, yhteensä noin neljä miljoonaa hehtaaria, on inventoitu. Kartoitettujen kohteiden lukumäärä nousee yli kymmenen tuhannen ja niihin sisältyvien yksittäisten rakenteiden yli sadantuhannen. Kohteista valtaosa on ollut ennestään tuntemattomia ja niiden joukossa on myös löytöjä, jotka ovat tarkentaneet maamme

vanhimman esihistorian kokonaiskuvaa erityisesti Pohjanmaalla ja Lapissa. Vanhimmat löydetyt kohteet ovat kivikaudelta yli 9000 vuoden takaa. Näitä vanhimpia kohteita on pystytty ajoittamaan niiltä löydetyin luuaineiston avulla, joista on ensin tehty lajimääritykset ja sen jälkeen radiohiiliajoitus. Inventointien ikähaarukka on laaja, sillä nuorimmat kartoitetut kohteet ovat 1960-luvulta. Näiden nuorimpien kohteiden joukossa on mm. toisen maailmansodan aikaisia tukikohtia ja sotavankileirejä, maaltapaon autoiksi jättämiä asutustiloja ja päättyneen perinteisen metsä- ja maatalouden jälkeensä jättämiä muistoja kuten maatuvia metsätyökämppejä, uittoruuhia ja niittylatoja. Tätä ns. nuorempaa kulttuuriperintöä ei ennen Metsähallituksen inventointeja ole juurikaan kartoitettu.

Inventointien toteutus ja tausta-aineistot

Valtion talousmetsiä on kesäisin kolunnut kymmenen arkeologivetoista tutkimusryhmää, joihin on kuulunut lisäksi harjoittelija ja paikallistuntemuksen omaava metsuri. Inventointien suunnittelussa

Arkeologi, harjoittelija ja metsuri dokumentoimassa puromylyn paikkaa. Kohdetiedot tallennetaan Metsähallituksen tietojärjestelmään, josta löytyvät paikkatiedon lisäksi kohdekuvaus ja kuvat. Ville Laurila, Metsähallitus.

on käytetty monenlaisia lähdeaineistoja kuten muinaisjäännösrekisteriä ja Metsähallituksen omia tietokantoja. Aivan alusta asti on käytetty myös vanhoja kartta-aineistoja, joita on hankittu pääasiassa Kansallisarkistosta. Metsäalueita on Metsähallituksen toimesta kartoitettu jo 1800-luvulta lähtien ja usein eri alueilta on saatavissa kattavia karttasarjoja muutamien vuosikymmenten välein. Näistä kartoista on saatu hyvä kuva alueiden varhaisesta maankäytöstä asutuksesta, pelloista, kaskista, niityistä, niityladoista ja kulkureiteistä.

Metsähallituksen inventoinneissa käytetyt aineistot ja menetelmät ovat karttuneet ja kehittyneet hankkeen aikana melkoisesti. Aivan viime vuosina olemme saaneet käyttöömmme ilmalaserkeilausaineistoista tuotetut vinovalovarjokuvat, joiden avulla olemme pystyneet paikantamaan jo yli tuhat erillistä tervahautaa, hiilimiilua, kivikautista asuinpainannetta, pyyntikuoppaa tai toisen maailmansodan aikaista tulasemaa. Uudet aineistot helpottavat merkittävästi varsinaisten kenttätöiden suunnittelemista ja toteuttamista. Erilaisten aineistojen lisäksi on erikseen mainittava ns. suuri yleisö, joilta saamamme vihjeet ovat olleet varsin merkittävä apu inventoinneissa. Niin yksittäiset ihmiset kuin yhdistyksetkin ovat olleet apunamme maastossa näyttämässä ja kartoittamassa kohteita.

Inventointien tavoite ja merkitys

Kulttuuriperintöinventoinnin avulla täytetään muinaismuisto-, rakennusperintö-, maankäyttö- ja rakennuslakien sekä metsäsertifiointin velvoitteet ja turvataan kulttuuriperintökohteiden säilyminen. Inventoinnin jälkeen tilanne kulttuuriperintökohteiden säilymisen suhteen on valtion talousmetsissä oleellisesti parempi kuin vaikkapa yksityismetsissä, joissa inventointeja ei pääsääntöisesti ole tehty.

Vaikkakaan emme ehkä koskaan tule tuntemaan jokaista metsiämme muinaisjäännöstä, niin Metsähallituksella on nyt hyvä käsitys sen metsissä olevasta kulttuuriperinnöstä. Tunnetun metsiämme kulttuuriperinnön kirjon ja sen erilaiset alueittaiset vivahteet ja osaamme toimia siten, että kulttuuriperinnön säilyminen ja tulevaisuus on turvattu.

Laavun jäännös Lieksan Ruunaanjärven Siklalahdella. Taustalla näkyy vanha suoniittyalue. Ehkäpä laavua on aikanaan käytetty heinänkorjuun aikana. Jouni Taivainen, Metsähallitus.

Työmme on osoittanut, että valtaosa metsien kulttuuriperinnöstä saadaan tietoon ja paikannetuksi ainoastaan inventoimalla. Inventoinnin lisäksi tarvitaan ohjeet ja koulutus siihen, miten kulttuuriperintöön tulee päivittäisissä toimissa suhtautua, jotta sen säilyminen taataan. Metsähallitus on laatinut yhteistyössä Museoviraston ja muiden toimijoiden kanssa ympäristöoppaan, jossa ohjeistetaan kulttuuriperintöön suhtautumista metsien käsittelyssä. Yhteistyössä Museoviraston kanssa on järjestetty kulttuuriperintökoulutusta Metsähallituksen henkilökunnalle eri puolilla Suomea. Työ on kantanut hedelmää ja olemme mielestämme onnistuneet kulttuuriperinnön suojelussa hyvin. Tämä onkin tärkeää, sillä kulttuuriperintökohteet eivät ole uusiutuva luonnonvara.

Inventointi edistää Metsähallituksen metsien kestäväää käyttöä, minkä lisäksi kulttuuriperintökohteita voidaan hyödyntää matkailun kehittämisessä ja opetuksessa. Toivommekin, että keräämäämme aineistoa hyödynnettäisiin edellä mainittuihin tarkoituksiin mahdollisimman laajasti. Inventointiraporttimme ovat julkisia ja niihin voi tutustua esimerkiksi Metsähallituksen ulkoisilla nettisivuilla www.metsa.fi/julkaisut. Lisäksi meitä voi seurata osoitteessa <http://kulttuuriperintöinventointi.blogspot.fi>, johon kirjoitamme artikkeleita metsistä löytämistämme mielenkiintoisista kohteista ja asioista.

Jouni Taivainen
Projektipäällikkö, Metsähallitus

RETKEILYT JA SEMINAARIT

Metsähistorian Seuran opintoretki Ahvenanmaalle ja Turunmaan saaristoon

Kolmipäiväisen retken ajankohta on 18.–20.9., perjantaiamusta sunnuntai-iltaan. Turku on retken alku- ja päätepiste. Reitin yksityiskohtien ja tarkemman aikataulun suunnittelu sekä matkanjärjestäjien kilpailuttaminen ovat tätä kirjoitettaessa vielä työn alla.

Rannikon ja saariston metsiin ja metsähistoriaan on tarkoitus käyttää yksi kolmesta retkipäivästä, todennäköisesti perjantai. Nämä kohteet ja niiden esittelijät eivät ole vielä varmistuneet. Ahvenanmaan kohteisiin ja laivamatkoihin käytämme kaksi päivää.

Ahvenanmaalla ohjelmaan kuuluvat seuraavat kohteet ja tapahtumat:

Metsästys- ja kalastusmuseo (Ålands jakt & fiskemuseum), Eckerö

Museossa on runsas kokoelma metsästys-, kalastus- ja saaristolaisaiheista esineistöä. Näyttelyesineitä täydentävät mustavalkoiset valokuvat ja tekstit, joissa kerrotaan silakkasavotoista ja markkinamatkoista, hylkeenpyynnistä ja nuotanvedosta. Museossa on myös laaja kokoelma täytettyjä lintuja ja eläimiä. Museon läheisyydessä on Ahvenanmaan kallioperästä kertova geopolku. Lue lisää: <http://www.visitaland.com/fi/services/aland-jakt-fiskemuseum/>

Eckerön posti- ja tullitalo

Talo rakennettiin vuonna 1828 arkkitehtien Carl Ludvig Engelin ja Carlo Bassin piirustusten pohjalta. Se edustaa empiretyyliä, joka oli tuona aikana tunnusomaista esimerkiksi Helsingin ja Pietarin arkkitehtuurille. Eckerön posti toimi autonomian ajalla venäläisten läntisimpänä raja-asemana Ruotsia vastaan yli sadan vuoden ajan. Posti- ja tullitalo

on ollut Ahvenanmaan maakunnan omistuksessa vuodesta 1994 lähtien ja sen hallinnoinnista vastaa Ahvenanmaan maakunnan hallitus. Rakennus ja sen ympäristö ovat tärkeä osa ahvenanmaalaista kulttuuriperintöä ja rakennus on vahvasti sidoksissa vanhaan Postitiehen. Lue lisää: http://www.aland.com/fi/post_tullhus ja <http://www.vastavalo.fi/ahvenanmaa-eckero-eckero-old-post-and-eckeron-posti-ja-tullitalo-364303.html>

Maarianhaminan Merikortteli (Sjökvarteret)

Maarianhaminan Merikortteli sijaitsee Maarianhaminan Itäsatamassa. Kortteli on kappale elävää merellistä historiaa missä voi tutustua veneenveistoon, raudantaontaan ja muihin käsi-työtaitoihin. Täällä on vierassatama perinteisille purjealuksille ja puuveneille. Museossa voi tutustua puulaivojen- ja veneiden rakennustyöhön ennen ja nyt. Lue lisää: <http://www.sjokvarteret.com/>

Eckerön posti- ja tullitalo. Lähde: www.aland.com.

Euroopanmarjakuusi (*Taxus baccata*) kasvaa Suomessa luonnonvaraisena ainoastaan Ahvenanmaalla, jossa se on rauhoitettu laji. Kuva: Göran Grannas.

Godbyn arboretum

Arboretumin perusti Leo Björkman 1930-luvulla. Aluetta kiertää 2 km pitkä puulajipolku, jonka varrella esitellään kymmenkunta puulajia. Kasvit on varustettu kyltein, joissa on nimen lisäksi tietoa puusta sen käytöstä. Arboretumissa kasvaa mm. pihtoja, lehtikuusia, douglaskuusia, kontortamäntyjä, jättituijia sekä euroopanmarjakuusia ja valkopyökkejä. Arboretum sijaitsee 2-tien varrella heti Godbyn taajaman jälkeen. Paikka on aina avoin. Lue lisää: <http://www.regeringen.ax/naringsavd/skogsbruksbyran/arboretum.pbs>

Kastelholman alue

Kastelholman linna ja ulkoilmamuseo Jan Karlsgården ovat alueen tärkeimmät nähtävyydet. Ulkoilmamuseossa on yli 20 eri puoliita Ahvenanmaata siirrettyä rakennusta, jotka ovat peräisin 1800-luvun jälkipuoliskolta. Alueella on

Näkymä Jan Karlsgårdenin ulkoilmamuseolle. Kuvan lähde: www.kastelholm.ax.

myös luontopolku, jonka varrelta löytyy Suomen ainoa pyökkimetsä. Ruokailu Smakbyn-ravintolassa kuuluu myös Kastelholman alueen elämyksiin. Lue lisää: <http://www.kastelholm.ax/fi/2012/12/jan-karlsgardens-friluftsmuseum/>

Sadonkorjuujuhla

Sadonkorjuujuhla on syksyn kohokohta Ahvenanmaalla. Tämä kansanjuhla nostaa esiin paikallista ruokakulttuuria ja tarjoaa kohtaamisia tuottajien ja kuluttajien välillä. Täällä on tilaisuus tutustua ruuan alkuperään, maistella Ahvenanmaan makuja ja hankkia tuliaisiksi syksyn sadonkorjuuherkkuja. Juhlan eli koko viikonlopun aikana on mahdollista vieraila maatiloilla sekä ruokailla juhlaravintoloissa ja poiketa Plåpp Åpp -ohjelmisteissä. Valitsemme sopivat kohteet kun juhlan tarkempi ohjelma julkaistaan. Lue lisää: <http://www.skordefest.ax/hem-finska/>

Ahvenanmaan metsähistoriaa ja luonnonarvoja

Maakuntahallinnon metsätoimisto (Landskapsregeringens skogsbruksbyrå) edistää kannattavaa metsätaloutta Ahvenanmaalla, ottaen huomioon yhtä lailla puuntuotannon, biologisen monimuotoisuuden, muinaismuistot kuin myös sosiaaliset arvot.

Metsätoimistossa työskentelevä metsätaloussinööri Ray Holmlund tulee opastamaan meitä saarimaakunnan tärkeimpiin metsähistoriallisiin ja luontokohteisiin. Ray on vastannut maakuntahallinnon omien metsien hoidosta, ja hänellä on vuosikymmenien kokemus vierailijaryhmien opastamisesta. Lue lisää: <http://www.regeringen.ax/naringsavd/skogsbruksbyran/skogsbruk.pbs>

Retkeä odotellessa voit tutustua Ahvenanmaan varhaiseen metsänkäyttöön mm. tätä verkkojulkaisua lukemalla:

- Eriksson, Å.R. 1998. Bete och vedhuggning. Hur Formades Ålands Skogar av Bonden? Saatavana: http://pub.epsilon.slu.se/4302/1/Eriksson_A_R_1998.pdf.

Retken hinta-arvio ja ilmoittautuminen

Retken hinta-arvio: jäsenhinta 400 €, ei-jäsenet 450 €.

Arvioidut hinnat sisältävät bussikuljetuksen Turusta, laivaliput, ohjelmaan merkittyjen kohteiden pääsymaksut, matkanjohtajien ja oppaiden palvelut, aamiaisen, lounaan ja päivällisen matkapäivinä sekä majoituksen kahden hengen huoneissa.

Matkalle osallistuvien tulee hankkia itse matkavakuutus.

Osanottajamäärä on tärkeä perustieto matkanjärjestäjien kilpailuttamisessa ja vaikuttaa merkittävästi retken toteuttamismahdollisuuksiin ja hintaan. **Ilmoittauduthan tämän vuoksi ajoissa!**

Pyydämme alustavia ilmoittautumisia 15.6. mennessä mieluiten sähköpostitse.

Tarkemman ohjelman, kohteet ja reitin majapaikkoineen julkistamme erillisellä sähköpostitse lähetettävällä tiedotteella sekä seuran verkkosivuilla kun saamme tarjoukset kuljetuksista ja majoituksista eri vaihtoehdoilla (reitit ja niiden kulkusuunnat sekä aikataulut tutkitaan vielä).

Tervetuloa opintoretelle!

Pirkko Kivinen
pirkko.kivinen@seamk.fi
040-830 4146

Tapani Tasanen
tapani.tasanen@seamk.fi
040-830 4132

Tuulisaha Kastelholmassa 1900-luvun alussa. Kuva: Torsten Rancken, Tapion/Skogskulturin kuva-arkisto.

Pronssikautinen kiviröykkiö Jomalan vaellusreitillä. Kuva: Göran Grannas.

Pohjoismainen metsähistoriakonferenssi Norjassa

26.–30.8.2015

Pohjoismaisten metsämuseoiden ja metsähistorian seurojen metsähistoriakonferenssin 2015 järjestäjävuorossa on Norja. Retkeily ja siihen liittyvä seminaari järjestetään Fetsundissa ja Elverumissa. Fetsund sijaitsee noin 30 km Oslosta itään ja Elverum 140 km Oslosta pohjoiseen.

Retki alkaa tapaamisella keskiviikkona 26.8. iltapäivällä Oslon pohjoispuolella Gardermoenin lentokentällä, josta siirrytään torstaipäiväksi tutustumaan Fetsund Lenseriin, kansalliseen teollisuusperintökohteeseen ja uittomuseoon, ja muihin lähialueiden kohteisiin. Torstai-illaksi matkustetaan Elverumiin, Pohjoismaiden suurimpaan ja toiseksi vanhimpaan metsämuseoon. Elverumissa teemoina ovat perjantain ja lauantain aikana mm. maiseman ja kasvillisuuden muutokset, joista kuullaan tutustumisretkillä paikallisiin metsiin. Myös

seminariosuus järjestetään Elverumissa ja seminaarin aiheena on ”Metsä ja ilmasto”. Seminaarissa kuullaan esitelmät kaikista Pohjoismaista.

Konferenssi päättyy juhlaillalliseen lauantai-iltana. Sunnuntai 30.8. on varattu kotimatkaa varten.

Konferenssin tarkempi ohjelma ja osanottajamaksu julkaistaan toukokuussa, ja niistä tulee tieto Metsähistorian Seuran verkkosivuille. Alustavasti mukaan voi kuitenkin ilmoittautua jo nyt osoitteeseen leena.paaskoski@lusto.fi.

Leena Paaskoski

pohjoismaisen yhteistyöryhmän jäsen,
Metsähistorian Seura

Metsä tekee hyvää!

Jyväskylän yliopiston Historian ja etnologian laitos, Metsähistorian Seura ja Lusto – Suomen Metsämuseo järjestivät metsähistorian tutkijaseminaarin 10. huhtikuuta Jyväskylän yliopiston tiloissa Seminaarinmäellä. Dosentti Heikki Roiko-Jokela toimi seminaarin puheenjohtajana.

Tilaisuudessa pidettiin seuraavat esitelmät:

- Metsien käytön, hoidon ja suojelun kehitys pitkällä aikavälillä Dosentti Heikki Roiko-Jokela
- Metsiemme musta kulta - arkeologinen näkökulma tervan ja hiilen varhaiseen tuotantoon Suomessa. Projektipäällikkö Jouni Taivainen
- Terva ja 1860-luvun nälkääriisi Suomessa Professori Ilkka Nummela
- Terveyttä metsästä – metsämatkailu hyvinvoinnin lähteenä Dosentti Ismo Björn
- Paikka metsässä: paikallisuus ja paikattomuus

metsien monikäytön tutkimuksessa ja hallinnoinnissa FM Ilona Hankonen

- Metsälähteeltä kaupunkiveteen: ympäristönmuutos, hyvinvointi ja luonnonsuojelun motiivit Ph.D. Taru Peltola

- Ihmisten ja puiden samankaltaistuminen: muodonmuutoksia Aleksis Kiven teksteissä KTM, YTM Tiina Kukkonen

- Luonnonhaltijoiden ikiaikainen metsä lepopaikana: myyttien ja mahdollisen maailman kohtaaminen kansallispuistokokemuksissa Dosentti Kirsi Laurén

- Metsiin kätkeyty kansallisaarre kaikkien ulottuville – tutkimusmatkailija A. E. Nordenskiöldin ehdotus kansallispuistoista FL Seija Niemi

Esitelmät julkaistaan keväällä 2016 Vuosiluston niteessä 11 vertaisarvioituina tieteellisinä artikkeleina.

ARTIKKELIT

Maailmanperintökohde Verlan puuhiomo ja pahvitehdas – suojapatohanke

Pohjois-Kymenlaaksossa sijaitseva Verlan puuhiomo ja pahvitehdas edustaa aikoinaan koko pohjoisen havumetsävyöhykkeen maaseutualueille tyypillistä, pienimuotoista puunjalostusteollisuutta. Verlaan 1800-luvun lopulla syntynyt ja poikkeuksellisen hyvin säilynyt tehdaskokonaisuus valittiin UNESCO:n maailmanperintökohteeksi vuonna 1996. Verlan kaltaisia pieniä tehdasyhdyskuntia on aikoinaan ollut useita, mutta muita ei ole säilynyt yhtä muuttumattomina. UPM Kymmene Oyj:n omistama ja ylläpitämä kohde on toiminut museona vuodesta 1972 ja on näin yksi maamme ensimmäisistä teollisuusmuseoista.

Verlassa on parin viime vuoden aikana toteutettu suuri rakennushanke maailmanperintökohteen säilymisen turvaamiseksi. Suojapadon rakentaminen vesistön ja tehtaan väliin on tehdasmuseon ja ehkä tehtaankin historian suurin investointihanke. Hankkeen merkittävyttä kuvaa se, että se on tietävästi eniten museoviraston avustusta saanut yksittäinen hanke.

Veden äärellä

Keskellä Verlan maailmanperintökohdatta sijaitsevat Kymijoen vesistöön kuuluva Verlankoski ja sen äärelle rakennetut tehdas- ja vesivoimalarakennukset. Suoraa koskivoimaa hyödyntäneet puuhiomon ja tehtaan koneet edellyttivät, että tehdas oli rakennettava virtaavan veden välittömään läheisyyteen. Tehtaan kullakin hiomakoneella oli omat turbiininsa koskessa ja apulaitteilla omansa. Hiomakoneet oli sijoitettu tehtaan hiomossa koskea vasten olevan seinän viereen, ja voima välitettiin turbiineilta koneille tehtaan seinän läpi suurilla akseleilla.

Tehdasrakennuksen sijainti suoraan koskeen rajoittuen on tarkoittanut vettä ja kosteutta eri muodoissaan: kanavasta tehtaaseen on milloin tulvinut,

vuotanut tai tihkunut vettä. Tehtaan toimiessa ei koskesta vuotavasta ja tulvivasta vedestä ja kosteudesta ollut kuitenkaan haittaa. Perustuihan koko tehtaan prosessi virtaavan veden käyttöön ja koskivoimaan. Tehdas oli toimiessaan todella kostea paikka, siitä pitivät huolen eri työvaiheissa käytetyn veden valuminen ja roiskuminen.

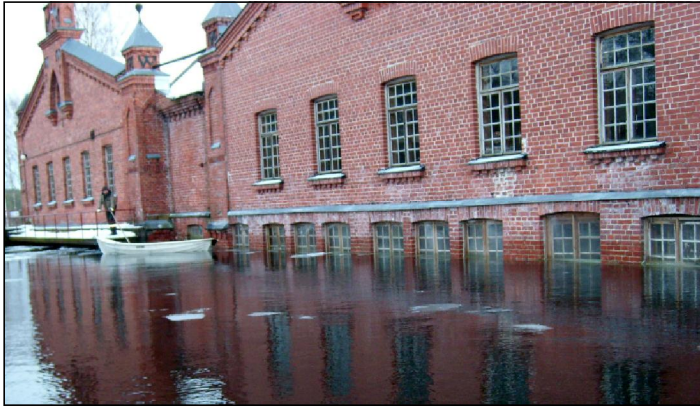
Vesi - toiminnan edellytyksestä maailmanperinnön uhkaajaksi

Tehdasrakennuksen veteen rajoittuvasta sijainnista tuli ongelma vasta myöhemmin. Voimalaitoskanavasta rakennukseen vuotava ja tulviva vesi ja niiden seurauksena haitallisen suuri ilmankosteus on muodostanut suuren haasteen tehtaan säilymiselle. Museon historian aikana kanavaseinämän vuotoja on yritetty estää tiivistämällä seinää lukuisia kertoja, mutta toimenpiteillä on saatu vain tilapäistä helpotusta ongelmiin. Tulvien uhka on ollut todellinen: tulvatilanteissa vesi pyrki sisään kanavanvastaisen seinän alimmista ikkunoista. Tämä pyrittiin estämään rakentamalla tehtaan kanavan puoleiselle sivulle betoni- ja puurakenteisia tulvasuojauksia.

Suojaseinästä ratkaisu ongelmiin

Vuonna 2007 kohteen omistaja UPM Kymmene Oyj ja Verlan vesivoimalaitokset omistava KSS Energia Oy käynnistivät projektin, jonka tarkoituksena oli dokumentoida kanava-alueen rakenteet ja ratkaista tehdasta vaurioittava tulvauhka. Ratkaisuksi muodostui pitkittäisen suojapadon rakentaminen, joka estäisi vesivuodot ja vastapuolen patomuuria korkeampana myös tulvariskit. Lisäksi vapaasti seisova patorakenne voitiin toteuttaa irrallaan tehtaan historiallisista rakenteista.

Toteutuksen suunnitteli arkkitehti Teiju Autio, NoonN Arkkitehdit Oy:stä. Suunnittelun aikana

Ennen suojaseinän rakentamista vesi nousi tulvatilanteissa peittämään tehtaan alimpia ikkunoita. Kuva: Verlan tehdasmuseo, Pertti Peltola.

padon ja tehtaan väliin lisättiin yleisölle avoin väli-tila ja kulkureitti, joka tarjoaa uuden näkövinkkelin historialliseen tehdaskokonaisuuteen ja tehtaan vesivoimankäyttöön.

Osaksi pahvitehtaan historian esittelyä

Padon ja tehdasrakennuksen väli-tila avataan yleisölle lauantaina 6.6.2015 ruukkikylän kesän avauksen yhteydessä. Väli-tila on osa museoalueelle toteutettavaa tehdasmuseon uutta historiapolkua, jossa esitellään tehtaan ulkoalueita ja alueen historiaa. Verlankoski mahdollisti aikoinaan puuhiomon ja pahvitehtaan ja siten koko Verlan kylän synnyn. Nyt koski, vaikkakin täysin valjastettuna, pääsee uudella tavalla koettavaksi.

Perinteisen Verla-päivän (18.7.2015) lisäksi Verlan kesään mahtuu mm. teollisuusperinteen

Suojaseinäpato on n. 87 metriä pitkä ja korkeimmillaan n. 10 metriä korkea. Suojaseinän ja tehtaan väliseen tilaan on rakennettu yleisölle kulkureitti, joka mahdollistaa tehtaan kiertämisen. Kuva: Verlan tehdasmuseo, Ville Majuri.

juhlavuoden kunniaksi järjestettäviä asiantuntijaluentoja. Kesän tapahtumapäivinä on luvassa käden-taitoja esitteleviä työnäytöksiä ja musiikkiesityksiä. Perinteisten opastettujen tehdasmuseokierrosten lisäksi museoon voi tutustua saksalaisen paperimestarin roolioppaan kierroksilla ja myös historia-polulle on mahdollista tilata opastuksia.

Maailmanperintöalueeseen kuuluu myös tehdas-alueetta ympäröivä entinen työväen asuinalue – osa mökeistä onkin yleisön vuokrattavissa osoitteesta www.verlanmokit.fi. Työläisasutuksen keskellä sijaitseva Verlan vanha seuratalo on kunnostettu kokoontumistilaksi, joka tarjoaa ainutlaatuiset puitteet kokouksille ja juhlille. Lisätietoja www.verla.fi.

Ville Majuri
Museonjohtaja, Verla

KIRJAT JA JULKAISUT

Tietoa ja tuumiskeluja tulesta

**Laine, Pekka & Pertti Rovamo, Nuotiolla.
Gummerus 2014. 133 s.**

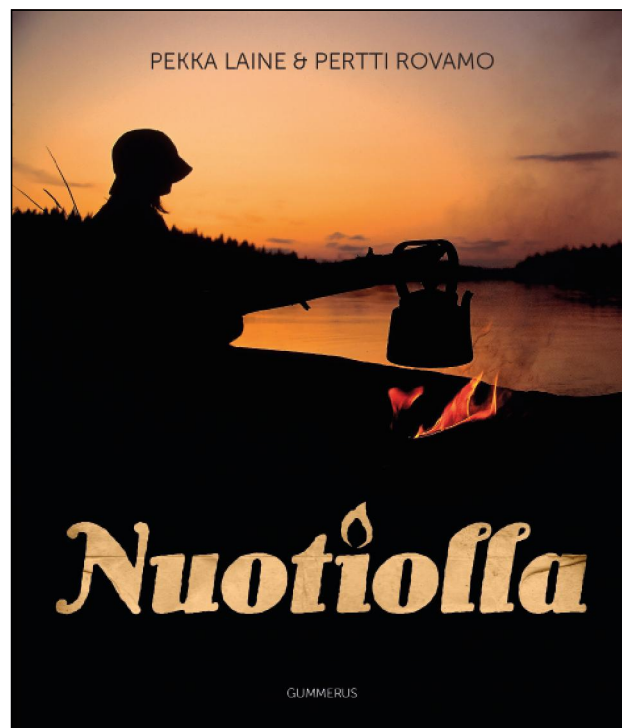
Nuotiotulen merkitystä on vaikea ymmärtää. Ikiaikainen keksintö lämmittää, valaisee, kypsentää ruoan ja viihdyttää – ja sitoo nykyihmisen esi-isiinsä. Koskaan ei taianomaista tulta kyllästy katsomaan.

Laineen ja Rovamon teos sisältää nuotiota koskevaa asiantietoa ja heidän ja kahden muun retkeilyharrastajan ajatuksia tulistelusta. Kirjan taustalla olevat henkilöt ovat harrastaneet retkeilyä vuosikymmeniä tahoillaan ja yhdessä 90-luvulta asti. Liekkiin on tuijotettu ilta jos toinenkin.

Teoksen painotus on retkeilyssä, jonka historiaa ja teoriaa esitellään kiinnostavasti. Teoksessa kuvataan, kuinka luonnon virkistyskäyttö, vaeltaminen ja retkeily, tuli 1800-luvulla Suomeen. Nykyaikaisen tulistelun kirjoittajat katsovat syntyneen 1920–30-luvuilla, jolloin retkeilijät eivät enää yöpyneet taloissa vaan vaelsivat erämaihin telttä muassaan.

Tiiviissä kirjassa kosketetaan montaa aihetta, kuten työ- ja syytyksivälineitä, syykkeitä ja nuotiopuita; tulen kemiaa, nuotiolauluja ja erätarinakulttuuria. Ruoanlaiton tekniikkaa tarkastellaan perusteellisesti. Kosolti on myös retkeilyvinkkejä ja niksejä niin pakkaamiseen kuin jätehuoltoon. Kumma kyllä, erilaisia nuotiotyyppejä esitellään vasta loppuun sijoitetussa sanastossa. Havainnekuvat ja vertailu olisivat olleet toivottavia kattavuuteen pyrkivässä kirjassa. Tekijät olettanevat, että urbaaneinkin ihminen osaa tehdä nuotio; siksi kerrotaan tervaskannon tunnistamisen kaltaisista asioista.

Eriyisen mielenkiintoinen on Laineen ja Rovamon pohdiskelu oikeudesta nuotio syyttämiseen vieralla maalla. Tulenteke ilman lupaa toisen omistamalle maalle on ollut kielletty ensimmäisestä palolaista (22/vi/1933) saakka, mutta ”pakottava

tarve” on sallinut poikkeamisen säädöksestä. Kirjoittajat kertovat, että lainlaatijat viittasivat ek-symisen ja haaksirikon kaltaisiin tilanteisiin, mutta nykyään tarve makkaroiden lämmittämiseen on ympäristöministeriössä tulkittu pakottavaksi tarpeeksi. Nykyaikaista tulkintaa puoltavat myös kirjoittajat, jos kohta he perustelevat laajennettuja jokamiehenoikeuksiaan – nuotiolla tapahtuvaa ruoanvalmistusta – eränkävynnin perinteellä.

Kirjan neuvot ja nyrkkisäännöt tekevät teoksesta itsestään paikoin sääntökokoelman kuuluisen. Viisainta on tietysti suhtautua vinkkeihin vinkkeinä, ja tottapa kirjoittajat itsekin painottavat tekemisen ja kokemuksellisen tiedon merkitystä. Kirjoittajien oman kokemushistorian kuvaaminen, kertomukset virheistä oppimisesta ja sopiva itseironia vakuuttavat.

Jukka Mikkonen
Kirjoittaja on metsähistoriaa harrastava filosofian tutkija Tampereen yliopistosta.

Kun Suomi oli Ruotsi. Valtakunnan hajottamista edeltäneiden 700 vuoden historia.

Lindqvist Herman. Suomentanut Heikki Eskelinen. 472 s. WSOY 2014.

Hienoa, että saimme Herman Lindqvistin runsas vuosi sitten ilmestyneen historiateoksen nyt myös suomenkielisenä, Heikki Eskelisen mainiona suomennoksena. Niin hieno tämä maittemme yhteisestä historiasta kertova teos on.

Herman Lindqvist on journalisti ja ruotsalaisen diplomaatin poika, joka kävi koulua 1950-luvun Helsingissä. Hän on kirjoittanut lähes 60 kirjaa, jotka käsittelevät pääasiassa Ruotsin historiaa; viimeksi tänä vuonna ”Erik XIV: prakt, drömmar, mörker”. Ymmärrettävästi kirjoitetut kirjat ovat valtavan suosittuja Ruotsissa.

Kansantajuisesti ja vauhdikkaasti Lindqvist käsittelee myös Ruotsin ja Suomen yhteisen historian lähes 700 vuoden ajalta. Suomihan oli osa Ruotsia miltei kaksi kertaa pitempään kuin mitä Skoone on ollut. Maidemme yhteiseen historiaan mahtuu paljon sotia, joista Lindqvist vanhana sotareporterina kirjoittaa verevästi ja tarjoamalla monta riemukasta yksityiskohtaa. Myös muut valtataistelut lukuisine mestauksineen ovat keskeinen osa valtakunnan historiaa. Sprengtportenin naisseikkailuista ei mainita, mutta se kerrotaan, että hovin tallimestari Adolph Fredric Munck, joka opetti Kustaa III:n tekemään lapsia, oli suomalainen. Niin, ja moniko muistaa, että samaisen Kustaan vallankaappaus alkoi Suomesta?

Sotien ohella kirjassa on paljon muutakin. Erityisen kiintoisaa on oppia, miten keskeisessä asemassa suomalaiset ehtivät olemaan niin sodan kuin rauhankin aikana. Lindqvist suorastaan vyöryttää nimien paljouden suomalaisista merkkimiehistä valtakunnan johdossa – harva niistä on mainittu koulukirjoissa. Kaikkein pisimmälle ylsi Gustaf Adolf Reuterholm Siuntion Svidjan kartanosta. ”Suurvisiirinä” tämä hallitsi käytännössä valtakuntaa vuodet 1793-97, jolloin murhatun Kustaa III:n poika Gustaf Adolf oli vielä alaikäinen. Reuterholm oli taitava hallintomies, mutta myös turhamainen:

hän ehti mm. teetättää itsestään neljän vuoden valtakautensa aikana 37 maalausta ja veistosta. Ja kun Ruotsin Akademia ei suostunut valitsemaan häntä jäsenekseen, hän lakkautti akademian vuodeksi; tiede- ja taideakatemit ymmärsivät menettellä toisin jäsenvalinnoissaan.

Paitsi sotapäälliköinä ja hallintoväkenä suomalaiset kunnostautuivat myös tiedemiehinä. Kalmin, Gadiin, Chydeniuksen ja Porthanin ohella mainitaan useita muitakin, kuten loviisalainen Alexander Kepplerus, joka ryhtyi ensimmäisenä julkisesti vaatimaan tasa-arvoisuutta ja luopumista sääty-yhteiskunnasta. Oma lukunsa oli tietysti Turun akademian professori Israel Nesselius – uiton ja vesiteiden ymmärtäjä, joka esitti suomen kielen kieltämistä koko valtakunnassa.

Sotien ja hallitusjuonittelujen ohella Lindqvist tarjoaa paljon muutakin tietoa, kuten 1600-luvun lopun nälkävuodet, jolloin Suomessa ”alettiin syödä pettua, silmuja, juuria ja ruumenia sekä syötiin koirien ja kissojen lihaa”. Nälkäkatastrofi ei koetellut yksin Suomea vaan koko Eurooppaa. Kirja päättyy vuosien 1808-09 Suomen sotaan, jossa mm. Ruotsinsalmen taistelun sankarin, vara-amiraali Carl Olof Cronstedtin (Puotilan kartanosta Helsingissä) komentama Suomenlinnan linnoitus antautui 3. toukokuuta 1808. Lindqvist nostaa sodasta esiin myös vähemmälle huomiolle jääneitä tapahtumia, kuten suomalaisten talonpoikien harjoittaman sissisodan (”böndernas motstånd kunde ha ändrat allt”), josta ei mainita mitään Runebergin ”Vänrikki Stoolin tarinoissa”.

Suomessa kirja on saanut historiaväen piirissä hieinan nuivan vastaanoton. Ehkä siksi, että kirjoittaja on ruotsalainen (joka ei tietenkään voi ymmärtää Suomen erikoisluonnetta) tai varmaan enemmän siksi, että hän kirjoittaa niin hyvin. Täydellä syyllä voikin ehdottaa kirjaa pakolliseksi lukioiden historiakurssiin. Hyvää sen lukeminen tekee kaikille suomalaisille.

Esko Pakkanen

Uusia kirjoja

Käyhkö, A., Metsätyökoneet Suomessa. 2015. Laaksonen.

Metsänkylä, A. (toim.). 2015. Finnskogar = Metsäsuomalaiset. Suomen kansallismuseon näyttely- ja kokoelmajulkaisuja 5. Museovirasto.

Niemi, S.A. Koivu. Suomen kansallispuu. Minerva Kustannus Oy, Helsinki. 244 s.

Wilmi, J. (toim.) 2015. Kun toimeen tartutaan: tukin tie lautatavaraksi - metsästä maailmalle: Oy Mikko Kaloisen puutavaraliikkeen historia. Mikko Kaloisen Säätiö.

Uusia artikkeleita

Ahvenainen, J. 2014. Metsätalouden tulonjako Satakunnassa 1930-luvulla. Virtaa läpi vainioiden: Kokemäenjoki Satakunnan historiassa: Emil Cedercreutzin museossa 19. - 20.4.2013 pidetyn seminaarin esitelmää (toimittaja: Suvi Heikkilä). Satakunta 30, s. 285-329.

Luttinen, J. 2014. Perinteiset maaseutuelinkeinot autonomian ajalla. Metsien tila 1800-luvun keskivaiheilla. Julkaisussa: Viipurin läänin historia. 5, Autonomisen Suomen rajamaa. Kaukiainen Y. ym. (toim.), s. 196-248.

Paaskoski, L. 2014. Experienced, recollected, and reconstructed: the establishment of Nordic forest museums in the 1940-60s. Julkaisussa: Nordisk museologi. Umeå: Museumshöjskolen, Vig: Institutionen för museologi, Umeå universitet 1, s. 21-36.

Osoitetietojen muutoksista ilmoittaminen

Metsähistorian Seuran jäsenet voivat ilmoittaa muuttuneista osoite- ja sähköpostitiedoista seura(at)metsahistoria.fi.

Ajantasaiset osoitteet ovat tärkeitä, jotta voimme lähettää jäsentiedotteet oikeaan osoitteeseen.

Seuran toimintakustannusten vähentämiseksi toivomme, että mahdollisimman moni lukisi jäsenlehti Susikon sähköisessä muodossa Seuran www-sivuilta.

Monisteena postitettavasta Susikosta voi luopua ilmoittamalla asiasta yllä olevaan Seuran sähköpostiosoitteeseen.

